

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Πλάτων, Πολιτεία, 514a-515c

A1.

1-Σ, 2-Λ, 3-Σ, 4-Σ, 5-Σ

B1.

Η πλατωνική αφήγηση διακόπτεται με ένα διπλό σχόλιο:

α) το αξιολογικό σχόλιο του Γλαύκωνα: «*Ἄτοπον εἰκόνα ... καὶ δεσμώτας ἀτόπους*» με το οποίο εκφράζει την έκπληξή του και συγκρατημένη επιφύλαξη για όσα διατυπώνει ο Σωκράτης (με την επανάληψη της λέξης «*ἄτοπον*»). Έτσι, ο αναγνώστης προετοιμάζεται για τον επερχόμενο αιφνιδιασμό της απόφασης του Σωκράτη: οι αλλόκοτοι δεσμώτες είναι όμοιοι με εμάς. Με τον τρόπο αυτό ο Πλάτων επιδιώκει να προωθήσει τον φιλοσοφικό του στοχασμό.

β) το επεξηγηματικό σχόλιο του Σωκράτη με το οποίο αποκαλύπτει τον συμβολισμό των δεσμωτών, διευκολύνει τους συνομιλητές του να τον καταλάβουν, ανανεώνει το ενδιαφέρον τους για τη συνέχεια και αποφεύγει τη μονοτονία. Ο Σωκράτης με το σχόλιο «*Ὅμοιους ἡμῖν*» παραλληλίζει τους δεσμώτες με τη σύγχρονη αθηναϊκή πολιτική κοινωνία (αλλά και κάθε ανθρώπινη κοινωνία).

Πιο συγκεκριμένα, στην αθηναϊκή πολιτική κοινωνία κυριαρχούν η αδικία και η αναξιοκρατία, ενώ οι δημαγωγοί ασκούν την εξουσία. Οι άνθρωποι ζουν μέσα στο σκοτάδι της αμάθειας, δέσμιοι των παθών τους, των προκαταλήψεων και των ψευδαισθήσεών τους μακριά από την αλήθεια. Έτσι, έμμεσα εισάγεται το θέμα που θα αναπτυχθεί στην μεθεπόμενη ενότητα: το χρέος του απελευθερωμένου δεσμώτη, δηλαδή του φύλακα/φιλοσόφου, που κατάφερε να θεαθεί την Ιδέα του Αγαθού, να ξανακατέβει στο σπήλαιο και να οδηγήσει προς την έξοδο και τους υπόλοιπους δεσμώτες. Ακόμα και η απελευθερωτική προσπάθεια του φιλοσόφου, η οποία θα αναφερθεί παρακάτω, είναι εξαιρετικά επικίνδυνη, δεν μπορεί παρά να συσχετιστεί με την άδικη καταδίκη του Σωκράτη. Ερμηνεύοντας με όρους πολιτικούς – ιστορικούς κατανοούμε ότι η εικόνα του σπηλαίου, η κοινωνία των δεσμωτών δεν είναι μια ανύπαρκτη κοινωνία, αλλά θα μπορούσε να είναι η σύγχρονη του Σωκράτη αθηναϊκή κοινωνία (ή και κάθε ανθρώπινη κοινωνία) που έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) Οι πολίτες στην συντριπτική τους πλειοψηφία κυριαρχούνται από τα ένστικτα και τα πάθη τους, και δεν αξιοποιούν την ορθή κρίση και τη λογική τους.

β) Οι πολιτικοί ηγέτες κινούνται με βάση την ιδιοτέλεια, τον εγωισμό και την ικανοποίηση της πλεονεξίας τους, όπως για παράδειγμα οι δημαγωγοί στην Αθήνα της εποχής του Πελ/κού πολέμου.

γ) Κυριαρχούν το ψέμα, η διαφθορά και η αδικία. [336 λέξεις]

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Όμηρος, *Όδύσσεια*, μ 39-55

Οι δεσμώτες του πλατωνικού σπηλαίου μπορούν να βλέπουν και να ακούν, χωρίς όμως να έχουν σαφή αντίληψη της πραγματικότητας, αφού είναι παγιδευμένοι σε ό,τι αντιλαμβάνονται με αυτές τις δύο κύριες αισθήσεις. Μπορούν να βλέπουν μόνο μπροστά και να αντικρύζουν οτιδήποτε απεικονίζεται στον τοίχο του σπηλαίου, χωρίς την παραμικρή υποψία για ό,τι συμβαίνει γύρω τους. Ακούν τις δικές τους ομιλίες και τις ομιλίες αυτών οι οποίοι κρύβονται πίσω από το τοιχίο μεταφέροντας αντικείμενα, και τις αποδίδουν στις σκιές που βλέπουν με τα μάτια τους. Γι' αυτόν τον λόγο βρίσκονται σε πλήρη άγνοια και πλάνη. *(τούς γάρ τοιούτους πρώτονσπηλαίου προσπιπτούσας;)*

Όσον αφορά τους συντρόφους του Οδυσσέα, επιλέγεται η προσωρινή διακοπή της ακοής, ως μέτρο προστασίας από την παραπλανητική φωνή των Σειρήνων. Και εδώ η ακοή μπορεί να τους παρασύρει σε έναν επικίνδυνο δρόμο, χωρίς επιστροφή. Αλλά και ο ίδιος ο Οδυσσέας προστατεύεται από τα δεσμά της ακοής, έστω και με διαφορετικό τρόπο. *(όσο για τους συντρόφους σου,...κι έτσι να ακούσεις, να απολαύσεις των Σειρήνων τη φωνή.)*

Όπως, λοιπόν, οι δεσμώτες του πλατωνικού σπηλαίου έχουν στρεβλή αντίληψη της πραγματικότητας (σκιές-ήχοι μέσα στο σπήλαιο), έτσι και οι σύντροφοι του Οδυσσέα, αν δεν κλείσουν τα αυτιά τους, θα παρασυρθούν από μια διαστρεβλωμένη πραγματικότητα λόγω των αισθήσεων (ακοή). Από την άλλη ο Οδυσσέας, είναι δεμένος ως αποτέλεσμα της δικής του ελεύθερης βούλησης σε αρμονία με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Επιπλέον, ο Οδυσσέας έχει την ελευθερία να βλέπει και να ακούει, αλλά επιλέγει τον αυτοπεριορισμό και την αυτοδέσμευση, ως αναγνώριση της παραπλάνησης που οι αισθήσεις προκαλούν. Στην περίπτωση αυτή τα δεσμά προστατεύουν τον Οδυσσέα και καταφέρνει με αυτό τον τρόπο να αντισταθεί στην ψευδαίσθηση της ακοής του, ενώ στην αλληγορία του Πλάτωνα τα δεσμά αποτελούν το μέσο υποδούλωσης και υποταγής στον αληθοφανή κόσμο των αισθήσεων. Και στην εικόνα του σπηλαίου και στην εικόνα του Οδυσσέα και των συντρόφων του τελικά οι αισθήσεις δημιουργούν δεσμά και παγιδεύουν το μυαλό και την ψυχή των ανθρώπων. [314 λέξεις]

B3. α-Σ, β-Λ, γ-Σ, δ-Λ, ε-Λ

B4. παιδεία-εκπαιδευτικός-απαίδευτος, γήινος-ισόγειο-γη, οδικός-άνοδος-καθοδικός,
αγωγή-εξαγωγή-ανάγωγος, αρτοποιός-ποίημα-τροποποιητικός